

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGUYỄN DUY DIỆP

**THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP TĂNG THU NHẬP
CHO NGƯỜI DÂN TRONG XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI
TẠI THÀNH PHỐ BẮC KẠN, TỈNH BẮC KẠN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN

THÁI NGUYÊN - 2019

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGUYỄN DUY DIỆP

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP TĂNG THU NHẬP
CHO NGƯỜI DÂN TRONG XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI
TẠI THÀNH PHỐ BẮC KẠN, TỈNH BẮC KẠN

Ngành: Phát triển nông thôn

Mã số ngành: 8.62.01.18

LUẬN VĂN THẠC SĨ PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Ngọc Nông

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan tất cả các số liệu, kết quả nghiên cứu nêu trong luận văn là hoàn toàn trung thực và chưa được công bố trong bất kỳ công trình nào khác. Mọi trích dẫn trong luận văn đã được ghi rõ nguồn gốc.

Tôi xin chịu trách nhiệm trước Hội đồng chấm luận văn, trước Nhà trường và phòng Đào tạo về các thông tin, số liệu trong đề tài luận văn này.

Tác giả luận văn

Nguyễn Duy Diệp

LỜI CẢM ƠN

Trong thời gian tập trung nghiên cứu tại thành phố Bắc Kạn, tỉnh Bắc Kạn, tôi đã hoàn thành xong đề tài luận văn cao học này của mình. Để có được kết quả này, ngoài sự nỗ lực của bản thân, tôi luôn nhận được sự giúp đỡ chu đáo, tận tình của cơ quan, đơn vị, nhà trường, các cơ quan, thầy cô, gia đình và bạn bè. Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới:

Ban Giám hiệu Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên, Phòng Đào tạo cùng toàn thể các thầy, cô đã tận tụy giúp đỡ tôi trong suốt thời gian học tập cũng như thời gian hoàn thành luận văn tốt nghiệp. Đặc biệt, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc nhất tới thầy giáo hướng dẫn, PGS.TS Nguyễn Ngọc Nông đã tận tình giúp đỡ, hướng dẫn tôi trong quá trình thực hiện, thiết kế nghiên cứu, phân tích số liệu và hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ của UBND thành phố Bắc Kạn; Phòng Kinh tế thành phố Bắc Kạn; Chi cục Thống kê thành phố Bắc Kạn; các xã nghiên cứu,... đã tạo mọi điều kiện thuận lợi có thể để tôi hoàn thành đề tài luận văn này.

Với trình độ và thời gian có hạn, do đó bản luận văn của tôi không thể tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy tôi rất mong nhận được sự đóng góp ý kiến của các thầy cô để bản đề tài của tôi được hoàn thiện hơn.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 3 năm 2019

Học viên

Nguyễn Duy Diệp

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	v
DANH MỤC BẢNG, HÌNH.....	vi
TRÍCH YẾU LUẬN VĂN.....	vii
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	2
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	3
4. Đóng góp mới, ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài.....	3
Chương 1. CƠ SỞ KHOA HỌC CỦA ĐỀ TÀI.....	5
1.1. Cơ sở lý luận của đề tài.....	5
1.1.1. Một số khái niệm liên quan.....	5
1.1.2. Nội dung xây dựng nông thôn mới	14
1.1.3. Phân loại hộ gia đình nông thôn	17
1.2. Cơ sở thực tiễn của đề tài.....	19
1.2.1. Kinh nghiệm nâng cao thu nhập cho người dân nông thôn ở một số nước trên thế giới	19
1.2.2. Thực tiễn nâng cao thu nhập gắn với xây dựng nông thôn mới ở một số địa phương nước ta.....	21
1.2.3. Một số nghiên cứu có liên quan	26
Chương 2. ĐẶC ĐIỂM ĐỊA BÀN VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	33
2.1. Đặc điểm địa bàn nghiên cứu.....	33
2.1.1. Điều kiện tự nhiên.....	33
2.1.2. Điều kiện kinh tế - xã hội.....	35
2.2. Nội dung nghiên cứu.....	35

2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	36
2.3.1. Phương pháp thu thập thông tin số liệu	36
2.3.2. Phương pháp xử lý và phân tích thông tin số liệu	39
2.4. Hệ thống chỉ tiêu nghiên cứu của đề tài.....	40
2.4.1. Nhóm chỉ tiêu về đặc điểm danh tính của hộ gia đình nông thôn	40
2.4.2. Nhóm chỉ tiêu về nguồn lực của hộ gia đình nông thôn.....	40
2.4.3. Nhóm chỉ tiêu về sinh kế và thu nhập hộ gia đình nông thôn.....	41
2.4.4. Nhóm chỉ tiêu về kinh tế của hộ gia đình nông thôn	41
2.4.5. Nhóm các biến số trong mô hình hồi quy đa biến	41
Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	43
3.1. Thực trạng nguồn lực và thu nhập của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	43
3.1.1. Một số văn bản quản lý nhà nước liên quan đến thu nhập	43
3.1.2. Nguồn lực chủ yếu của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn	44
3.1.3. Thu nhập của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	48
3.2. Yếu tố ảnh hưởng, khó khăn, thách thức tác động đến thu nhập của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	57
3.2.1. Một số yếu tố ảnh hưởng đến thu nhập của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	57
3.2.2. Khó khăn, thách thức ảnh hưởng đến thu nhập của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	64
3.3. Mục tiêu và giải pháp chủ yếu góp phần tăng thu nhập cho người dân trong xây dựng nông thôn mới tại thành phố Bắc Kạn, tỉnh Bắc Kạn.....	66
3.3.1. Mục tiêu.....	66
3.3.2. Một số giải pháp chủ yếu góp phần nâng cao thu nhập cho người dân trong xây dựng nông thôn mới thành phố Bắc Kạn.....	67
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	78
1. Kết luận	78
2. Kiến nghị.....	80
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

BCH TW	Ban chấp hành Trung ương
CNH - HĐH	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
CN-TTCN	Công nghiệp, tiểu thủ công nghiệp
ĐBSH	Đồng bằng Sông Hồng
EU	Liên minh Châu Âu
FAO	Tổ chức Nông nghiệp và Lương thực Liên hợp quốc
NĐ-CP	Nghị định của Chính phủ
NDT	Nhân dân tệ - Tiền Trung Quốc
NQ-CP	Nghị quyết của Chính phủ
NQ-TW	Nghị quyết Trung ương
NTM	Nông thôn mới
Nxb	Nhà xuất bản
OCOP	Chương trình quốc gia mỗi xã một sản phẩm
PTNT	Phát triển nông thôn
QĐ-TTg	Quyết định của Thủ tướng Chính phủ
QH	Quốc hội
QTKD	Quản trị kinh doanh
THCS	Trung học cơ sở
THPT	Trung học phổ thông
TT-NNPTNT	Thông tư Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
UBND	Ủy ban nhân dân
WB	Ngân hàng Thế giới
XHCN	Xã hội Chủ nghĩa
WB	Ngân hàng thế giới

DANH MỤC BẢNG, HÌNH

Bảng:

Bảng 2.1.	Số hộ điều tra tại các thôn trong 3 xã, phường.....	37
Bảng 3.1.	Nguồn nhân lực của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn	45
Bảng 3.2.	Nguồn vốn của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	46
Bảng 3.3.	Nguồn lực đất đai của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn ...	47
Bảng 3.4.	Các nguồn thu nhập của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn phân theo nghề nghiệp	50
Bảng 3.5.	Các nguồn thu nhập của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn phân theo dân tộc	52
Bảng 3.6.	Nguồn thu nhập tỉnh Bắc Kạn, nông thôn cả nước và vùng.....	54
Bảng 3.7.	Thu nhập bình quân hộ và bình quân đầu người thành phố Bắc Kạn phân theo nghề nghiệp	55
Bảng 3.8.	Thu nhập bình quân hộ và bình quân đầu người thành phố Bắc Kạn phân theo dân tộc	56
Bảng 3.9.	Diễn giải các biến số trong mô hình hồi quy đa biến	58
Bảng 3.10.	Tóm tắt mô hình hồi quy đa biến ảnh hưởng đến thu nhập nông nghiệp của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	59
Bảng 3.11.	Tóm tắt mô hình hồi quy đa biến ảnh hưởng đến thu nhập hỗn hợp của hộ gia đình nông thôn thành phố Bắc Kạn.....	61

Hình:

Hình 3.1.	Thu nhập (nghìn đồng/người/tháng) nông thôn cả nước và Trung du miền núi phía Bắc	49
Hình 3.2.	Tỷ lệ (%) nguồn thu nhập hộ gia đình tỉnh Bắc Kạn năm 2016	53

TRÍCH YẾU LUẬN VĂN

Với mục đích: Trên cơ sở đánh giá thực trạng nguồn lực và thu nhập của hộ gia đình nông thôn tại thành phố Bắc Kạn (tỉnh Bắc Kạn), đề tài tập trung phân tích yếu tố ảnh hưởng, khó khăn, bất cập tác động đến thu nhập của hộ gia đình nông thôn tại địa phương, để từ đó đề xuất một số giải pháp chủ yếu nhằm góp phần nâng cao thu nhập cho các hộ gia đình nông thôn trong quá trình xây dựng nông thôn mới trên địa bàn thành phố Bắc Kạn, tỉnh Bắc Kạn.

Cùng với phương pháp phỏng vấn bán cấu trúc và quan sát trực tiếp, đề tài đã sử dụng phương pháp điều tra bằng phiếu điều tra để thu thập thông tin từ 105 hộ gia đình nông thôn tại 7 thôn khác nhau thuộc 3 đơn vị hành chính cấp cơ sở trên địa bàn thành phố Bắc Kạn. Số liệu điều tra được tổng hợp, xử lý, phân tích theo các phương pháp thống kê thông dụng và phân tích mô hình hồi quy đa biến ảnh hưởng đến thu nhập của hộ gia đình nông thôn.

Kết quả nghiên cứu đã chỉ ra rằng: Thu nhập hiện nay ở vùng nông thôn ở thành phố Bắc Kạn mới chỉ đạt bình quân 22,7 triệu đồng/người/năm, nếu tính theo tháng mới chỉ đạt bình quân 1,9 triệu đồng/người/tháng, còn thấp hơn rất nhiều so với tiêu chí thu nhập quy định của UBND tỉnh Bắc Kạn về bộ tiêu chí xây dựng nông thôn mới cũng như mục tiêu phấn đấu của UBND thành phố Bắc Kạn. Trong đó, nhóm cộng đồng người Dao chỉ đạt 8,4 triệu đồng/người/năm, tức 0,7 triệu đồng/người/tháng, thấp hơn 3 lần so với nhóm dân tộc Tày.

Có mối tương quan giữa nguồn lực của hộ gia đình với thu nhập nông nghiệp cũng như tổng thu nhập (thu nhập hỗn hợp) của hộ gia đình nông thôn. Để gia tăng thu nhập về nông nghiệp, bao gồm cả các khoản thu về trồng trọt, chăn nuôi, lâm nghiệp và thủy sản cũng như tổng thu nhập (thu nhập hỗn hợp) của hộ gia đình nông thôn cần chú ý đầu tư về vốn đầu tư sản xuất, mở rộng diện tích canh tác cũng như gia tăng số nhân khẩu, số lao động trong hộ gia đình nông thôn. Việc gia tăng vốn đầu tư sản xuất cũng như mở rộng diện tích canh tác là điều rất cần thiết, những trên thực tế, điều này nhiều khi lại nằm ngoài khả năng của hộ gia đình do các khó khăn về quỹ đất canh tác hạn hẹp,

tiếp cận vay vốn khó khăn. Mặt khác, vai trò lao động nông thôn hiện nay không có nhiều ý nghĩa trong việc tạo thu nhập về nông nghiệp cho chính vùng nông thôn, mà thay vào đó, họ là nguồn nhân lực để đóng góp cho sự phát triển ở khu vực đô thị, vì vậy cần có chiến lược bồi dưỡng, đào tạo cho lao động nông thôn. Để nâng cao thu nhập cho hộ gia đình nông thôn cần chuyển dịch cơ cấu thu nhập của nông hộ theo hướng chuyển dịch dần từ hộ thuần nông nghiệp sang trở thành nhóm hộ hỗn hợp kiêm cả nông nghiệp và phi nông nghiệp. Do vậy, tăng thu nhập nông nghiệp cũng như thu nhập hỗn hợp của hộ gia đình nông thôn cần chú ý tăng cường đầu tư vốn sản xuất, mở rộng thêm diện tích đất canh tác, đồng thời cần chuyển dịch cơ cấu thu nhập của nông hộ theo hướng chuyển dịch dần từ hộ thuần nông nghiệp sang trở thành nhóm hộ hỗn hợp kiêm cả nông nghiệp và phi nông nghiệp.

Để tăng thu nhập cho hộ gia đình nông thôn, góp phần xây dựng nông thôn mới ở thành phố Bắc Kạn cần thực hiện đồng bộ một số nhóm giải pháp chủ yếu như: Nhóm giải pháp về đẩy mạnh phát triển sản xuất nông nghiệp theo hướng nông nghiệp đô thị; Nhóm giải pháp về đổi mới các hình thức tổ chức sản xuất; Nhóm giải pháp về phát triển công nghiệp chế biến, tiểu thủ công nghiệp để tăng thu nhập về phi nông lâm nghiệp thủy sản; Nhóm giải pháp về Chương trình “*Mỗi xã một sản phẩm*”, nâng cao thu nhập cho người dân nông thôn; Nhóm giải pháp về nâng cao thu nhập cho người dân bằng làng nghề, ngành nghề truyền thống; Nhóm giải pháp về phát triển du lịch nông thôn, nâng cao giá trị sản xuất nông nghiệp; Nhóm giải pháp về nâng cao chất lượng kinh tế trang trại, tổ chức sản xuất theo hướng liên kết; Nhóm giải pháp về mô hình cánh đồng mẫu lớn; Nhóm giải pháp về kết nối doanh nghiệp với nông thôn mới và tăng thu nhập người dân và nhóm giải pháp về đào tạo nghề cho lao động nông thôn.